

Židé z Golepszówa

ZA JEDNÉ VELICE bouřlivé noci při víc než třiceti stupních pod nulou, když blesky jasně osvětlovaly náš pokoj a vítr podobající se orkánu bičoval krajinu, jsem uslyšela silné, hlasité rány na dveře. Oskar musel předtím zase jednou odcestovat do Krakova a ještě se nevrátil. Byla jsem doma úplně sama. Omámená spánkem jsem na sebe něco natáhla a seběhla po schodech dolů.

Když jsem se zeptala, kdo to je, odpověděl mi mužský hlas: „Paní Schindlerová, prosím otevřete, musím s vámi bezpodmínečně mluvit.“

Pustila jsem ho dovnitř a ukázalo se, že muž dostal úkol dopravit sem židovské dělníky z polského Golepszówa, kamenolomu, kde pracovali za nelidských podmínek. Vyžádala si je firma, která je však vzápětí vzhledem ke zvěstem o bezprostředně očekávaném přícho-

du Rusů odmítla. Teď čekalo těch sto Židů, napěchovaných do čtyř vagonů, venku v ledové zimě. Muž mě úpěnlivě prosil, abych je převzala. Když je rovněž odmítnu, budou zastřeleni.

Pokud jsem jim chtěla pomoci, musela jsem jednat rychle.

Běžela jsem k telefonu, zavolala Oskarovi a vysvětlila mu situaci. Nakonec jsem ho poprosila, abych směla Židy do naší továrny přijmout. Byl s tím srozuměn. Když jsem položila sluchátko, oblékla jsem se a šla jsem naproti k inženýru Schönebornovi.

Vzbudila jsem ho a poprosila ho, aby mě doprovodil na obrovskou plošinu, která sloužila jako nádraží.

Venku panovala hustá vánice a začalo už pomalu svítat. Závory na vagonech byly úplně zamrzlé, takže se nám nejdříve nedařilo je otevřít. Když jsme nic nepořídili ani s pomocí dlouhých, těžkých železných tyčí, přinesl inženýr Schöneborn svářečku. S velkou trpělivostí a námahou se nám konečně podařilo vagony otevřít.

Německý velitel tábora sledoval každý náš pohyb, doprovázen svými dvěma ovčáckými psy. Chtěl hned ty, kdo dosud žili, i když to byly v podstatě živé mrtvoly, na místě popravit.

Pauze mému rozhodnému odporu lze děkovat za to, že jsem je proti jeho vůli dokázala zachránit.

Když jsme otevřeli i poslední vagon, objevil se před našima očima obraz jak z nejhoršího ze všech děsivých snů. Sedmnáct Židů bylo mrtvých (umrzli). Jak tam leželi, zdálo se, že až do poslední chvíle svého života hledají odpověď. Měli sepjaté ruce a doširoka vytřeštěné oči, jako by vysílali k nebi modlitbu.

Muže a ženy bylo od sebe sotva možné rozeznat, tak vyhublí všichni byli. Vypadali jako kostlivci, většina nevážila ani třicet kilo. Oči jim svítily jako uhlíky žhnoucí v temnotě.

Až do dnešního dne se mi zjevuje tenhle obraz hrůzy a zoufalství občas před očima a pokaždé pociťuji stejný pocit úplné bezmoci, který mě zachvátil tehdy v noci na našem továrním pozemku v Brněnci.

Postarala jsem se o to, aby byli mrtví pohřbeni na malém židovském hřbitově v Německé Bělé u Brněnce.

Velitel tábora chtěl spálit mrtvolky v kotelně továrny.

Přeživší v tomto transportu pocházeli z Francie, Holandska, Maďarska, Československa a Polska. Potřebovali tu největší péči. Umístili jsme je v rychle zřízeném nouzovém lazaretu, kde zůstali déle než dva měsíce.

Bylo jim třeba věnovat zvláštní pozornost a ze začátku je krmit po nepatrných soustech, aby jim nezaskočilo a neudusili se, protože už dlouho nevěděli, co to znamená jíst.

Ti, kteří se do jisté míry zase zotavili, se zapojili do podniku, kde byli v bezpečí a dostávali potravu, jež pocházela z mlýna paní von Daubek a z našich obchodů na černém trhu.

Mezitím čekali jako všichni ostatní marně na to, že začne výroba. Jak bylo řečeno, neexpedovali jsme jediný kus munice. Továrna byla mnohem spíše útočištěm pro ty, kterým se podařilo uniknout hrůzám koncentračních táborů a jisté smrti v plynových komorách.

Konec války už byl na dohled. Rusové nebyli daleko a zvěsti o jejich brzkém vstupu do Polska byly stále častější. Muži čekali na osvobození nebo na smrt a krátili si čas tím, že chodili sem a tam po obrovských halách továrny a všude utahovali šrouby. Ženy pletly teplé věci z vlny, která tu ještě zůstala z textilní továrny. Atmosféra se změnila v pátek večer, když začal sabat. Do úzkostných modliteb se teď mísily zpěvy naděje.

Jednoho dne přišel velitel tábora na hroznou myšlenku vyměnit velké množství starších, nemocných nebo práce neschopných Židů naší továrny za mladší vězně z koncentračního tábora Gross-Rosen, tedy je oddělit od jejich rodin nacházejících se u nás v táboře. Jenom Oskarově energickému zásahu lze vděčit za to, že tenhle záměr nebyl uskutečněn.

ZATÍMCO ŽIDÉ se vrátili k nepříliš normálnímu, přesto však méně nebezpečnému způsobu života, snažila jsem se nadále získávat v Moravské Ostravě potraviny a léky. Vlak byl teď pravidelně plný Čechů, Poláků a dokonce i Němců, kteří pchali před Rusy.

Oskar jezdil i nadále často do Krakova, jako by se od staré továrny na výrobu emailového zboží nemohl odtrhnout.

Dlouho vytoužený konec

V KVĚTNU 1945 osvobodila ruská a americká vojska území Československa. Tím začal utrpením naplněný odchod sudetských Němců z jejich vlasti. Odváželi je v dobytčích vagoncích nebo museli putovat na hranice pěšky. Často je zavlékli do koncentračních táborů a přinutili je nosit identifikační náramek. Obvykle jim nechali sotva hodinu, aby si zabalili své věci, a směli si vzít jen malý uzlíček. Mnoho Čechů s tímto postupem nesouhlasilo a pokoušelo se v nebezpečí života svým německým přátelům pomoci.

OSKAR PUSTIL jednou odpoledne rádio a uslyšel, že Rusové vstoupili do Lvova a že se situace den ze dne zhoršuje. Přes veškeré důkazy svědčící o opaku můj manžel pevně věřil, že Rusové nikdy nepřijdou. Nevěřila jsem svým uším. Jak je možné, že tak inteligentní muž jako on nevidí, co se děje, a tiše a němě tu sedí, ponořený do letargie?

V DEN PŘÍMĚŘÍ, 8. května 1945, dal Oskar v továrně instalovat tlapče a shromáždil všechny dělníky, Židy i ostatní, ve velké dvoraně. Poté co vyslechli Churchillova slova, jimiž oznámil bezpodmínečnou kapitulaci Wehrmachtu, již podepsali admirál von Friedenburg a generál Jodl v Eisenhowerově hlavním stanu, vystoupil můj manžel na vysoké železné schodiště. Tam řekl, že vzhledem k nové situ-

aci bude továrna uzavřena a každý může jít, kam chce. Hovořil také o nesmyslnosti válek a utrpení, které přináší národům. Hovořil o pronásledování Židů, smrti tolika nevinných obětí, tolika dětí, poděkoval všem za jejich spolupráci a vyzval je, aby se spolu bez hořkosti rozloučili. Doporučil všem, aby se od nynějška pokusili udělat se svým životem to nejlepší, a litoval, že už pro ně nic víc nemůže učinit.

Byla to ta správná slova, která bylo v takové chvíli třeba říct. Byla jsem velice hrdá, že tam vedle něho stojím.

Mnohem později, v roce 1983, jsem dostala dopis spolu s výtahem z deníku Henryho Dresslera, jednoho z našich dělníků, psaného v Brněnci v dubnu a květnu 1945.

Čtení výtahu mě hluboce zasáhlo a díky němu jsem si znovu vybavila onu dojemnou scénu rozloučení.

8. května 1945

Schindlerova řeč, na kterou jsme tak toužebně čekali, byla pronesena teprve příštího rána, osmého května. Svolal na devátou hodinu všechny vězně do haly a objevil se před nimi v doprovodu své ženy a Oberscharführera Motzeka. Byl bledý a ochraptělý rozčilením, a jak vždy dělával, pozval lidi pohybem rukou blíž k sobě, aby mu lépe rozuměli. Svůj proslov začal za hrobového ticha. „Moje milé spolupracovnice a spolupracovníci!“ Hovořil o národně socialistickém světovém názoru, který se ukázal jako falešný...“ Dresslerovy deníkové záznamy zachytily, jak Oskar hovořil o propagandě, jíž byl německý lid přinucen k tomuto světovému názoru. „... hovořil o konci nacismu a že tady v Brněnci vyjdeme ve velice krátké době z tábora jako svobodní lidé. Prosil nás, abychom se nemstili a sami nekonali soud. Chceme-li někoho obvinít, je naše právo a naše povinnost to udělat. Nemáme však sami soudit, nýbrž přenechat soud povolanejším. Prosil nás, abychom se nemstili na našich strážných,

kteří dosud musí jako vojáci plnit svoji povinnost, přestože jsou už dlouho přesvědčeni o nesmyslnosti této služby.

Dressler podává zprávu, jak Oskar hovořil o sobě, že dosud neví, co bude dělat. *„Vzpomněl na naše mrtvé a zařadil tři minuty ticha věnované jejich památce, které přerušoval jen vzlykot všech, kteří truchlí po tolika lidech. Prosil, abychom se v posledních hodinách chovali ukázněně, aby nenastaly nějaké nepředvídané události. Ujistil nás dále, že než opustí tábor, bude každý z nás vybaven dostatečným množstvím látky na jeden oblek, jeden plášť a prádlo, že jsou sklady plné a je tam pro všechny dost. Nemáme se vydat loupit a plundrovat, všechno bude řádně rozděleno.“* Oskar prý ještě dodal, že Stern k tomu dostane potřebné pokyny.

„Popřál nám do budoucna vše dobré a vyslovil naději, že každý z nás se velice brzy bude moci vydat vlastní životní cestou, tak jak si ji představujeme. Tři z našich lidí se vyřítili z řad, spontánně ho políbili a zvedli ho na ramena, přičemž se on, jeho žena a Motzkek mohli přesvědčit o našem smýšlení vzhledem k nekončícímu provolávání slávy. Jeden z goleszówských vězňů, které Schindlerovi tehdy v nejkruťější zimě zachránili přijetím dvou vagonů s promrzlými a umrzlými vězni“ – pohled, na který jsem já (Emilie Schindlerová) nikdy nedokázala zapomenout – *„kteří byli osm dní vláčeni z místa na místo, děkovali jemu a paní Schindlerové za tento čin. Jedna žena mu poděkovala jménem žen. Všechny ženy přece vědí, že pouze jemu a paní Schindlerové děkují za to, že mohly společně se svými muži v Brněnci přežít válku. Ať Oskar promine spoustu starostí, které mu ženy způsobily – ale ženy už jsou prostě takové.*

Mnoho lidí přistoupilo k řediteli a paní Schindlerové a tisklo jim ruce a pak se všechno rozprchlo.